

სახალხო გაზეთი

განათლების და სწავლების ხელშეწყობის მიზნით...
განათლების და სწავლების ხელშეწყობის მიზნით...
განათლების და სწავლების ხელშეწყობის მიზნით...

უფრო ფართო საზოგადოებრივი და სალიბერალური განათლება.

ქართული თეატრი

1 მაისს, საღამოს 8 საათზე, გაიმართება
ეკატერინე პავლანოვის
40 წლის პოლკავალდერი იუზილი.

დაწერილებით პროგრამებში იქნება გამოცხადებული. ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში, აღმოსავლეთი და მსხვილი ქუჩების უბანში, სადაც გაიშვება ღრამბრუნის საზოგადოების თაქსტილი, ქარაველი შვილის, სა- (8-1230-1)

სახალხო გაზეთი

სახალხო გაზეთი

წლ.	11 თვ.	10 თვ.	9 თვ.	8 თვ.	7 თვ.	6 თვ.	5 თვ.	4 თვ.	3 თვ.	2 თვ.	1 თვ.
8.50	8.—	7.50	6.90	5.20	5.50	4.80	4.—	3.20	2.40	1.60	—80.
12 მ.	11.—	10.—	9.—	8.—	7.—	6.—	5.—	4.50	3.50	2.50	1.25.

დამატებითი ნომერი (კვირისა) 7 კაპეცია.
აღმოსავლეთი უბანი 40 კაპ.
წლიური ხელის მოწერის განთავსების უფლებიანი გადახდას ნაწილ-ნაწილად: ხელის მოწერის დროს 3 მან., 1 მარტისთვის 2 მან., 1 მაისისთვის 2 მან. და 1 ივლისისთვის 1 მან. 50
გაზეთის გამოცემა შეიძლება მხოლოდ ყოველ თვის პირველ რიცხვიდან და არა ნაკლებ ერთი თვისა.

ქართული თეატრი
ქართული თეატრი
ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

სამკურნალო

სამკურნალო

სამკურნალო

20 აპრილი

20 აპრილი

20 აპრილი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

სამკურნალო

სამკურნალო

სამკურნალო

სახალხო გაზეთი

სახალხო გაზეთი

სახალხო გაზეთი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

სამკურნალო

სამკურნალო

სამკურნალო

სახალხო გაზეთი

სახალხო გაზეთი

სახალხო გაზეთი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

ქართული თეატრი

სამკურნალო

სამკურნალო

სამკურნალო

ცოტად თუ ბევრად უზრუნველყოფილი იქნება.

დასასრულს, როგორც სიტყვით არ შეგვიძლია არ შევხებოდეთ გამგებობის მოხსენებებს ქართულ-რუსულ-ფრანგულ ლექსიკონის გამოცემის შესახებ. არსებითად ამ ლექსიკონის გამოცემის მნიშვნელობაზე არაფერს ვიტყვით. ჩვენ გვინდა მხოლოდ აღვნიშნოთ, რომ მოსაწონია არ არის ის საშუალება, რომელიც ურჩევს გამგებობა მიმართოს საზოგადო კრებას. ლექსიკონის დაბეჭდვას გამგებობის გამოანგარიშებით, უნდა დასჭირდეს 10948 მანეთამდე. გამგებობა ურჩევს საზოგადოებას, რომ ეს ფული დაიხარჯოს იმ თანხებიდან, რომელთაგანაც შესაძლებელია დაინახავს, იმ პირობით კი, რომ ეს ნაწილი ფული, წინააღმდეგობის შექმნის შემდეგ, ისე დაუბრუნდეს თანხებს. აი, სწორედ ეს მიგვიჩინა ჩვენ შეუწყნარებელი საქმე. საგანგებო თანხები საგანგებო მიზნებისთვის შესაძლებელია. საზოგადოებრივი მხარდახმარება მხოლოდ მაშინ უნდა მოახდინოს ეს ფული. საგანგებო თანხებთან დაკავშირებული შემომწირველთა სურვილიც, და საზოგადოება ვალდებულია ამ სურვილს ანგარიში გაუწიოს.

რომ წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების მოქმედებითა დღევანდელი რუსეთის ფილიალურ განყოფილებათა დაარსება ბიუროკრატიული დღევანდელი რუსეთის ფილიალურ განყოფილებათა დაარსება ერთი ნაბიჯი იყო დემოკრატიზაციისკენ, ცხოვრების უფლებების პირობებში მას მისეოდ ურჩევს. დღეს კი, როდესაც ქართულ კულტურულ დაწესებულებებს წინ ათასნობრივ დამპყრობელი მიზნები ელოდება, როდესაც მას მუდმივი წყარო არსებობისა არა აქვს, საწვევო გადასახადის შექმნა შეუძლებელია. მიგვიჩინა, რომ მანეთი წელიწადში არც ისედილი ფულია, რომ ცოტად თუ ბევრად უზრუნველყოფილია მუშა მისი გადახდა ვერ შეიძლოს. საქართველო მხოლოდ ორგანიზაცია საწვევო გადასახადების შეკრებისა. ნაწილ-ნაწილად გადახდა საწვევო ფულისა უფრო ადვილია, და წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგებობისთვის საზოგადოებას ურჩევს, რომ ცოტად თუ ბევრად უზრუნველყოფილია მუშა მისი გადახდა ვერ შეიძლოს. საქართველო მხოლოდ ორგანიზაცია საწვევო გადასახადების შეკრებისა. ნაწილ-ნაწილად გადახდა საწვევო ფულისა უფრო ადვილია, და წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგებობისთვის საზოგადოებას ურჩევს, რომ ცოტად თუ ბევრად უზრუნველყოფილია მუშა მისი გადახდა ვერ შეიძლოს.

ახალი ამბები

ფილიპი

ქართულ რუსულ-ფრანგული ლექსიკონი. როგორც მოხსენიებულია თავის დროზე ვაწყვიტე, ქ. შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების მთავარ გამგებობას ახალი დაბეჭდვა ლექსიკონის გამოცემის შესახებ. გამგებობამ თხოუთებულად გარეუბნის მკვლევარ პირი მიიწვია და თანახმად უმეტესობის აზრისა, საქართველო სცხო ქართულ რუსულ-ფრანგული ლექსიკონის გამოცემა, რათა მითი სარგებლობა შეეძლოთ როგორც ქართველთ, ისე უცხოელებს. ლექსიკონის გამოსაცემად საზოგადოებას საჭირო თანხა (8323 მანეთიდან 10,948 მანეთამდე) არა აქვს, მაგრამ, რადგანაც გამგებობას ამ საქმის განხორციელება მეტად საჭიროდ და სასარგებლოდ მიჩნდება, აიძულებს შეიქმნას, აქ საქმისთვის საჭირო თანხა საზოგადოების საგანგებო თანხებიდან იქნება გადახდილი. ამ საგნის თაობაზე მთავარ გამგებობას ცალკე

მოხსენება შეუდგენია და განსახილველია შეიქმნა საზოგადოების წლიურ კრებაზე, რომელიც 21 აპრილს უნდა მოხდეს სამეურნეო საზოგადოების ბანკში.

ა. ი. ვარდაცვალება. გუშინ, ნაშუადღევს, ტფილისში დღევანდელი რუსეთის ფილიალური განყოფილება დაარსდა, რომელიც წინასწარ დაარსდა და ამ დღეიდან დაიწყო მისი მოქმედება. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ცნობილი მდიდარი და ქველმოქმედი ა. ი. მანათაშვილი ვარდაცვალებულია. იმ პირობით, რომელიც ამ საქმის გამო პასუხის გებაში არიან მიღებული, პეტერბურგში აღარ გასამართლებენ, არამედ ნოვოჩერკასკში, რადგანაც ამ საქმის გამო დაბრუნებულ მოქმედებამ 70 კაცი ნოვოჩერკასკის ოლქში სცხოვრობს. გასამართლებს სენატის საგანგებო საკრებულო წინასწარ დადგინებული წესებისა და ოთხის სენატორის მონაწილეობით. თავდამობრუნდებიან სენატორი ვარდარანი. საქმის გარეგან განხილვაში მონაწილე იქნება სენატორი ვარდარანი. საქმის განხილვისას. სამართალში მიცემულია 170 კაცი.

სახალხო უნივერსიტეტი. 18 აპრილს ტფ. სახალხო უნივერსიტეტის გამგებობის წევრთა კრება მოხდა, რომელმაც დაადგინა, კვირას, 24 აპრილს, სახალხო სახლის სადგომში საზოგადოების წევრთა საერთო კრება მოიწვიოს გამგებობის ახალ წევრთა ასარჩევად.

ტფ. შორის თავდადებული. თავ. შ. ი. თუ. მანიშვილი ორის კვირით საზღვარგარეთ გაემგებარა.

კავკასიის უნივერსიტეტი. ნამესტნიკმა დაამტკიცა ტფ. ქალაქის საბჭოს დადგენილება იმის შესახებ, რომ მომავალ უნივერსიტეტს დაეთმოს 200 დსეტინა საქალაქო მიწა.

ქუთაისის დღეიდან ფილიპის. ქუთაისის მეტროპოლიტის კავკასიის საზოგადოებამ დაადგინა, ტფილისშიც აღნიშნოს 20 აპრილს, სრულიად რუსეთის ქუთაისის დღე: 1) ქალთა უმაღლესი კურსების მშენებელი (200 ქალი) ქუთაისში გააყვლიან

თეთრს ყვავილებს. თან ექმნებათ მოწიბობები ზედ წარწერით „ქველმოქმედების საზოგადოება“, 2) დარბეზულ იქნება ქუთაისში უფასოდ 25 ათასი წინააღმდეგობის შესახებ რუსულსა, ქართულსა, სომხურსა და თათრულს ენებზე, 3) ქუთაისში შეიქმნას საზოგადოებრივი ფული. იმ საქმის ორგანიზაცია ნამესტნიკის მეშვეობით იქნება, 4) სახალხო სახლში ა. ი. ხატისოვი ლექსიკონის წინასწარ დაარსება შესახებ, 5) ამდღე უნდა დაიწყო ქუთაისში უფასოდ ლექსიკონის. ა. ი. ვარდაცვალების ქართულად, ხოლო ექიმის მეგობარბაიანის მიერ—სომხურად, 6) კავკასიის სამეურნეო საზოგადოებაში ლექსიკონის წინასწარ დაარსება შესახებ, 7) ყველა ადგილობრივ საშუალო სასწავლებლებში კითხვები გაიმართება ქუთაისის შესახებ.

საილინძის მადანი გურიაში. ოზურგეთის მაზრის სოფელ ვაკე-ჯგორში საილინძის მადნის ნიშნები აღმოჩნდა. მიწის მფლობელებს ახალურ სიამაიზონებს უკვე რამდენიმე მიუციათ თავი. ნ. კ. თაყაიშვილის განმარტებითა მოსახდენდა. წინასწარ მუშაობის დაწყება დღემდე ვერ მოხერხებულა მუცის ზამთრის გამო და მხოლოდ 21 აპრილს გაემგებარა იქ ინტენერთა ჯგუფი თავად ორბელიანისა და თავდგომის თაოსნობით.

ეკატერინე გუბაშვილის სახელობის სტიქენდია. რადგან მოკლე ხანში 40 წლის სამეურნეო მოღვაწეობის თავი უსრულდება მწერალის ეკატერინე გუბაშვილის—თარხნიშვილის ქალს,—ამიტომ მამული „სათარხნი“-ს მონაწილეობა გადაუწყვიტათ, ტფილისის ქართულ გიმნაზიაში ერთი თათუნინი სტიქენდია დააარსონ ე. გუბაშვილის სახელზე.

მუხრანის ხიდის კურთხევა. კვლავ 24 აპრილისთვის გადაიდო.

ნებადართული იქნა სტენაზე წარმოსადგენად „მეორე კენი“ პიესა ახალი თეატრისთვის.

მატარებელთა მიმოსვლის საზოგადოებრივი წესი ამიერ-კავკასიის რეისის გზებზე ძალაში შევიდა 18 აპრილიდან.

თავის მოწამლევა. 18 აპრილს თავის ბინაზე (მხიცილის შესახვევი, № 23) თავის მოკვლის განზრახვით კარბოლის სიმბავე დალა ტფილისში

სის მოქალაქე მოქანეს ნოკიგოსას ძე ტერ-ნიკოგოსოსმა, რომელიც სამეურნეო დახმარების აღმოსაჩენად მიხიცილის საავადმყოფოში გაგზავნეს. მორჩენა სექტემა.

სახალხო სახლი. ხუთშაბათს, 21 აპრილს, სახალხო სახლთან არსებულ ქართულ წარმოდგენების მმართველ წრის მიერ წარმოდგენილი იქნება: „ქვი გრავია“ ტრაგედია. მონატრა, თარგ. ჩაქავარიანისა. რეისორი შ. შარაშიძე. ადგილების ფასი 5—50 კ.

ფილიპის საბავშვო კლუბი. 21 აპრილს, საღამოს 7 საათზე, საზოგადოებრივ კლუბში „ფილიპის საბავშვო კლუბის“ საზოგადოების წევრთა საერთო კრება მოხდებოდა. განსახილველია, სხვა შორის, საქითხვის საბავშვო ექსკურსიების ორგანიზაციისა და საზოგადოების მოქმედების გადართობების შესახებ.

ავტომობილების მიმოსვლა. პირველ მაისიდან ტფილისსა და კავკასს შუა საზღვარო ავტომობილების მიმოსვლა დაიწყება. პირველი კლასის ბილეთი ეღირება 25 მანეთი, მეორისა—18 და მესამისა—10 მან.

მავნე მწერები. როგორც გვერდს, კახეთსა და გორის მაზრაში ახალი მავნე მწერები გარეულიან, რომელნიც ვაზს ძალიან აზუტყენენ.

გადასახლებულნი. ტფილისში შეიპყრეს სანდრო აულთანოვი, ზეკარია გიორგის ძე ადიკაილი და გიორგი ალექსანდრეს ძე მიხაქოვი, რომელნიც ადმინისტრაციული წესით იყვნენ გადასახლებულნი და თავის ნებით დაბრუნდნენ.

როგორც გვიგეთ პირველ მაისიდან საფოსტო ოპერაციები ტელეგრაფისაგან გამოიყვანება, საფოსტო კანტორა ცალკე იქნება და სატელეგრაფო ცალკე.

18 აპრილს აბანოში ბანაობის დროს სოფი კულდა იგრანო ლენტი ანდრეევი, რის გამოც ტანისამოსის გასაბედვლ ოთახში გამოვიდა, მაგრამ უშეზღვევად გარდაიცვალა. მისი გვამი მიხიცილის სამკურნალოში გაგზავნეს.

18 აპრილს ტფილისში შეიპყრეს 8 უასპორტი.

განამარტება. შემდეგ კვირაში სახალხო თეატრში „მშაქის“ რეპერტორი ბ. არაქელიანი ლიტერატურის და პუბლიცისტების მონაწილეობით სალიტერატურო განამარტებას გამართავს.

რეისის გზაზე. ჩვენ აღნიშნული გვერდი, რომ 6 აპრილს ნავთლულში

მიწის თხრის დროს ჩამოვლილია დიდი ქვიშა მთელია. მუშები უნდა გარდაცვლიან.

სახალხო სახლი. 27 ვერსუარის განხილვის უწყობით თავი დაუკარგა გზის დაზარალებულნი ხაქარას და ნასყიდვების და ხელში დასტოვა. ნასყიდვების სრულად აუტყვიან. მის მოწვევებითა მუშები და დამცემი მუშაკრებით.

მუშაობის მომხდარი ამბები. მცხეთის ეკიმი ალ. ლიდა. ბოლნისში ქალაქ გარედ გასულა სასურფოდ „სოლისან“, საბურთალოს რუიტი მის თქმისაში სამი ბორცო მშენებელი, მიწაზე წაუტყვიან და 66 მან. ღირებულების ფიწურთმეფი ბორცო-მომქმენი ჯგუფი შეპარეს.

13 აპრილს „გობმარაში“, მთის ხეობაში წიკინის შოხედან 120 სავ. სიმაღლეზე ქვეში უნახავთ უწყობის გვამი, რომელსაც თვალში გამოთხრილი ჰქონია გარდა ამისა გვერდში ტყვიით ყოფილი დატრიალი და თავში ხანჯლით. დღეიწერი იყო სალდათის წამოსახამით. გვერდის სარკვე პითლენი ეფგა. იქვე ევლო ტყვი, ტყვის ჩამოსახამი მანქანა და ორი ნაყური ქაღალდი. ქაღალდზე დაუთმავებელი ფრაზა ეწერა: „შაბათს ხუ. ორგენი და პოლიციელები... გვგამსაღ. ახალსოფლის“ გლუმებს ანგენეს, რომელთაც ხელულში ცნობილი თეატრის ყარადღების კოტე კომპლასევილი იცნენს.

ახალქალაქში გარდაცვლილი სახალხო გაუცარტყავით, გავტებით ფანჯრის რკინის დარაბები და იქედან გადამგზავნა საყვარელი. წაუღიათ ვრცელსოფელში და საეკლესიო ავეჯები, აგრადვე ფული 24 მან.

ფ. ნინოს სასწავლებლის ინსპექტორად დანიშნა ადგილობრივ გუთა პრაიციანის ინსპექტორი ნიკიტა. სასწავლებლის მენბრის აგების საქმეც წინ მიდის, ამას წინად ტფილისიდან მოვიდა ხუროთ მოძღვარი, რომელმაც ადგილობრივ ინახულა ეზო სასწავლებლის ასაშენებლად.

ადგომის წინააღმდეგ. სკოლებში შეუდგა მუშაკრეკე დეკმაშეკევის თეატრული ანსამბლის დროს რამდენიმე სკოლა დაუტყვიანებია და ზრდ ერთად არ მოსწონებია.

სამოქალაქო სასწავლებელში სწავლა და ვეზუნი 31 მაისამდე გასტანს. 1 ივნისს სახალხო სასწავლებელში დაიხსნება მოწამლევა.

სასწავლებელში ახლად დანიშნული მასწავლებლები კორევი და ოსტროუმოვი მივიდნენ და დაიწყეს მუცადინება.

ნიდნ არსებითი მხარე საგნისა საქმარ შეთვისებულა ჰქონათ და საკმარისი განხილვარება და მომზადება ეტყობოდათ. დასასრულ რევიზორი აღნიშნავს მასწავლებლის ნივთიერ ხელმოკლეობას.

კავკასის სკოლის დასაფასოიერებლად 1909 წელს გამგებობის წევრბ. სურგულაძე წავიდა, რომელმაც აღნიშნა მრავალი ნაკლები ვეზუნი სწავლა-აღზრდის საქმისა ამ სკოლაში. გამგებობა იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ კავკასის სკოლაში ამ წელს საქმე ცუდად ყოფილა დაყენებული, მასალა თითქმის ყველა საგნიდან ცოტა გაუკლიათ და რაც უნდაყოფილია, ისიც ცუდად სცადნიათ. გამგებობა ეს ფაქტი ახსნა იმ გარემოებით, რომ თავის დროზე პედაგოგურს საბჭოს თავის მოვალეობისა დმი ვერ მიუტყვია ჯგუროვანი ყურადღება, ვერ გამოუჩინა ენერჯია და სიყვარული საქმისადმი. ყველა შენიშვნის სკოლის შესახებ ეცნოება ადგილობრივ განყოფილების და პედაგოგურს საბჭოს საყურადღებოდ. ამასთან გამგებობამ საჭიროდ აღნიშნა კავკასის სკოლის მასწავლებლის საშახურდიან გადაყვანება, მაგრამ ადგილობრივის განყოფილების შეუადგომლობით ისევე დატოვებულ იქნა და მან ერთის წლის შემდეგ ითიონ დაანება თავი სკოლაში სამსახურს.

საგურამოს სკოლა. 1909 წელს საგურამოს სკოლაში ერთი განყოფილება იყო. სკოლა განისა 1909 წელს. 9 იანვარს წლის ბოლოს აღნიშნა, რომ ზოგი მოწამლევი საქმარის და ვერ იყვნენ გავარჯიშებულნი კითხვაში. სხვაფრე სკოლა კარგ

ქართული პრესა

„სახალხო საქმე“ კვლავ განაგრძობს ჩვენთან კამათს წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების საქმეების გამო და ამცნობს ქვეყნას, რომ ჩვენი პასუხისა ვერა გაუგვიარა.

„სახალხო გაზეთი“ გვიპასუხებს, — სწორი „სახალხო საქმე“ ჩვენ არ ვყოფილვართ საზოგადოების გადმოქრატების წინააღმდეგ, აქი დეცენტრალიზაციის გამოფხარბლეთ, და თუ საზოგადოება კრებამ მიიღო არ მოისურვა ცენზის შემცირება და სხვა... კი მაგრამ აქ რა ლოლიკური კავშირია ჩვენს კი ვიყავით დეცენტრალიზაციის მომხრე. მაგრამ საზოგადოება კრებამ არ მიიღო... ცენზის შემცირება... ყოველგვარი დეცენტრალიზაცია დემოკრატობას მოასწავებს?.. დემოკრატიზაცია რუსეთის ბიუროკრატიაშიც კი იცის, მაგალითად, გენერალ-გუბერნატორთა ინსტიტუტზე მეტი დეცენტრალიზაცია მმართველობაში ძნელი წარმოსადგენია, მაგრამ ვინ უნდა უწოდოს ასეთს დეცენტრალიზაციას დემოკრატობა?

ვინ იცო, ყველაფერი საფიქრებელია იქნება მართალიც იცის.

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების მოქმედების ანგარიში.

როგორც ვწერდით, უკვე დაიბეჭდა წ. კითხვის საზოგადოების 1909 და 1910 წლების მოქმედების ანგარიში. ამ ანგარიშიდან, რომელსაც საზოგადოების წლიური კრება განიხილავს 21 აპრილს, შემდეგი სიანს:

1909 წლის 1 იანვარს საზოგადოებას ჰყავდა 398 წევრი, ახლად მიღებულ იქნენ 1909 წლის 4 იანვარსა და 20 დეკემბერს 487 წევრი. წლის განმავლობაში დააკლდა 301 წევრი, რომელთაც საწევრო ფული არ გადაიხადეს. წლის დამლევს საზოგადოებაში იყო 580 წევრი.

1910 წლის განმავლობაში მიემატა 168 წევრი და დააკლდა 495 წევრი, რომელთაც საწევრო ფული არ გადაიხადეს. 1910 წლის დამლევს საზოგადოებაში 258 წევრი ითვლებოდა.

გამგებობას 1909 წლის განმავლობაში ჰქონდა 43 ხსლომა, ხოლო 1910 წელს—45. პირველ საანგარიშო წელს გამგებობის ხსლომაზე გაიზარა 423 საქმე, 26 სტუმრულად კრებებისთვის გადაიღო, ხოლო მეორე (1910) წელს გაიზარა 410 საქმე, გადაიღო—18.

საზოგადოებას საანგარიშო წელს 13 სკოლა ჰქონდა:

- 1) სკოლები, რომელთაც თავის მხარით ინახავს კავკასიის, ბათონისა, გომარეთისა, ყალაშისისა, საგურამოსილი კავკასიისა, ბაქოსი და სოხუმისა.

- 2) სკოლები, რომელსაც ქუთაისის სათავადან-ბანაური ბანკი თავის ხარჯით ინახავს: ქუთაისის ქართული გიმნაზია და მისი განყოფილება ძველ სენაკში, 3) სკოლები, რომელსაც წ. კითხვის საზოგადოება სოფლისა, ან ქალაქის დახმარებით ინახავს: წინარეხისა, გიორგიშინდისა, საგარეჯოსი და ნავთლულისა.

- 1910 წელს მისში საგარეჯოს სკოლა დაიხურა და ამ რიგად 12 სკოლა დარჩა.
- 1909 წლის 1 იანვრისათვის საზოგადოებას ჰქონდა 13 ბიბლიოთეკა-სამკითხველო: 1) ტფილისის პირველი, 2) ტფილისისა მეორე, 3) ტფილისისა მესამე, 4) ახალციხისა, 5) ულისა, 6) დიდი-ჯიხნისა, 7) ხონისა, 8) ტფილისისა მეოთხე, 9) ახალ-სენაკისა, 10) ქარლისა, 11) ტობანიერისა, 12) ქვიანისა და 13) მთხრანისა.

- 1909 წლის განმავლობაში დაარსდა 19 ბიბლიოთეკა-სამკითხველო: 1) მარტყოფისა, 2) ქვემოქალაქისა, 3) მუხიანისა, 4) ქვეტირისა, 5) საქილაოსი, 6) კულაშისა, 7) ჩოხატაურისა, 9) საჯავახოსი და 10) ყვირილისა.

- 1910 წელს დაარსდა ქრებლონი, დიდუბისი, ბორჯომისა და ქვეტირის ბიბლიოთეკები. დაიხურა ტფილისში 1 ბიბლიოთეკა. საზოგადოების განყოფილებანი: ახალ-სენაკისა (დაარსდა 1909 წ.), ბათონისა (1909 წ.), ბაქოსი

- (1909 წ.), კავკასიის (1909 წ.), სამტრედიისა (1909 წ.), ქუთაისისა (1909 წ.), ყვირილისა (1909 წ.), ქიათურისა (1909 წ.), ხონისა (1909 წ.), თელავის (1909 წ.), სოხუმისა (1909 წ.), ფოთისა (1910 წ.) და ბორჯომისა (1909 წ.). განყოფილებებს 1909 წლის განმავლობაში შემოსავალი ჰქონია—12,101 მან. 58 კაპ., ხარჯი—7,907 მან. 3 კაპ. 1910 წლის შემოსავალი—14,135 მან. 87 კაპ., ხარჯი—12,547 მან. 89 კაპ.

- სკოლების მდგომარეობა: 1909/10 წლებში დათვალთვრებულ იქნა შემდეგი სკოლები: 1) ბათონის 1909 წლის მაისის 19 და 20 და 1910 წელს მაისის 12, 2) ძველი-სენაკის სკოლა 1909 წელს 21 და 23 მაისს და 1910 წელს 24 მაისს, 3) წინარეხისა 1909 წ. 6 და 7 მაისს, 4) კავკასიის სკოლა 1909 წ. 19, 20, 21 და 22 მაისს, 5) საგურამო სკოლა 1909 წლის 1 ივნისს და 1910 წლის 10 აპრილს, 6) ყალაშისის სკოლა 1909 წლის 7 მაისს, 7) გომარეთის სკოლა 1909 წლის 9 მაისს, 8) გიორგიშინდის სკოლა 1909 წლის 22 აპრილს, 9) საგარეჯოს სკოლა 1909 წლის 23 აპრილს, 10) ნავთლულის სკოლა 1910 წლის აპრილში და მაისში.

რევიზორებმა წარუდგინეს გამგებობას ვრცელი ანგარიშები ხსენებულს სკოლებში სწავლა-აღზრდის მდგომარეობის შესახებ ყოველ დღის-სება-ნაკლები უფლებების ჩვენებით. გამგებობამ განიხილა ეს მოხსენებანი და მიიღო სათანადო ზომები ნა-

ლულევანებათა გასწორებლად. პირი რევიზორთა მოხსენებისა ეგზავნებოდათ სკოლებს და ევალეობოდათ მიუტყვით ყურადღება იმ შეცდომებისთვის, რაც რევიზორთ ჰქონდათ მოხსენებული თავიანთ ანგარიშში.

ეკრძალ თითოეულს დათვალთვრებულს სკოლაში სწავლა-აღზრდის საქმე რევიზორების მოხსენების მიხედვით მოკლედ ასე გამოიხატება:

- 1. ბათონის სკოლა. 1909 წელს ამ სკოლის ნაკლები შეადგენდა ზოგიერთს განყოფილებაში წერის მცირე საგარეჯოში და თითქმის საგნებით უარყოფა ისეთის საგარეჯოებისა, რომელიც ხელს უწყობს მოწამლისთვის უფლად აზრის გამოთქმას და ანგარიშის სუსტად ცოდნა მესამე განყოფილებაში. რევიზორი ამასთანავე აღნიშნავდა, რომ ზოგიერთ საგანს, მაგალითად ხატვახაზვას და ვალობას, სკოლაში სრულიად არ ასწავლიდნენ. 1910 წელს სკოლის დათვალთვრების დროს აღმოჩნდა, რომ აღნიშნულ ნაკლისთვის წლის განმავლობაში შესაფერო ყურადღება მიუტყვიათ და საერთოდ სწავლა-აღზრდის საქმე ბათონის სკოლაში უფრო წესიერად დაუყენებიათ. სუსტი ცოდნა მოსწავლეთ შიგნით სამღეთოსკულში გამოუჩინათ.

2. სენაკის სკოლა. 1909 წელს რევიზორის მოხსენებით „სენაკის სკოლა, სხვა სკოლებთან შედარებით, ერთი საუკეთესო სკოლაა, განსაკუთრებით 1 და 4 განყოფილება საანგარიშო წელს წუნ-დუნდებლია. მასწავლებლებიც მუყაი-

თად მუშაობენ და საქმეც კარგად მიჰყავთ“. რევიზორი უჩვენებს ნაკლები ვეზუნი, მაგალითად მესამე განყოფილებაში ანგარიშში აღმოჩნდნენ შიგა და შიგ სუსტი მოწამენი და ხატვის სწავლებაც მასწავლებლებს სასურველად ვერ ეტყობათ. მეორე განყოფილებაში ქართულ კითხვაში მოწამენები საქმარისად ვერ იყვნენ გავარჯიშებულნი, მაგრამ ამ გარემოების რევიზორი მაწმრის მასწავლებლის სწავრა ავადმყოფობას. 1910 წლის მოხსენებაში რევიზორი საერთოდ აღნიშნავს, რომ „სენაკის სკოლა მეტად კარგს შთაბეჭდილებას ახდენს.“ მასწავლებლები სწავლებაში დახელოვნებულნი არიან, საქმე კარგად ესმით და კარგადაც უძღვებიან, ბევრს მუშაობენ და ზოგს საგნებში პროგრამაზედც გადუმეტებიათ; მაგრამ რევიზორი აღნიშნავს აგრადვე მესამე განყოფილების სისუსტეს წერით ანგარიშში. რევიზორს შეუნიშნავს აგრადვე, რომ ზოგი მასწავლებელი შინაური საქუთარი საქმეების გამო იტულებული გამხდარა გავკეთილები არ ევლო, თუცა ამ გავკეთილებს არ მომდარან მოწამეები, რადგანაც ამ დროს სკოლის გამგე აძლევდა გავკეთილებს.

წინარეხის სკოლას, რევიზორის სიტყვით, სწავლა-აღზრდის მხრით კარგი შთაბეჭდილება მოუხდენია. მოწამეები კარგად ყოფილან მომზადებულნი, განსაკუთრებით ქართულს ენაში, აკლდათ ვარჯიშობა რუსულ ლაპარაკში. მოსწავლებლებს ყველა სასწავლო საგ-

ნიდნ არსებითი მხარე საგნისა საქმარ შეთვისებულა ჰქონათ და საკმარისი განხილვარება და მომზადება ეტყობოდათ. დასასრულ რევიზორი აღნიშნავს მასწავლებლის ნივთიერ ხელმოკლეობას.

ქურნალისტი დღიური

18

დაუდევრობა.
დაუდევრობა, ეს ის სენია, რომელიც თანა სდევს ყოველს ქართულს საზოგადოებრივ საქმეს. ჩვენის უფრო გვეხებება, რომ მარცხის სხვა დავაბარლოთ, სხვაგან ვეძებოთ მიზეზები ჩვენის დაქვეითებისა. ერთხელაც არ გავვიწყლოთ თავში, რომ მიზეზი ჩვენის დაქვეითებისა ისევე ჩვენზე უნდა ვეძებოთ. შინაურული საქმის წარმოება, უყურადღებოდ დატოვება დინკოლინისა, ეს ისეთი თვისებებია, რომელიც სხვაგვარად ვეძებოთ მის უფროს ქართველს მიერ დაწყებულ საქმეს...

ერთს კერძო ზაისის დროს, ჩემს სამარცხენოდ, სრულიად შემთხვევით გავიგე, რომ არსებობს სურათებიანი დედანი ზეგვების-ტყარისა. ეს მაშინვე შევატყობინე, სახალხო განხორციელებების, რომელმაც მოსთურვა ამ სურათების დასტამება თავის სურათებიან დამატებაში, რადეკციამ გაგზავნა კაცი წერ-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში, სადაც უფროს ხელთ-ნაწერი წაიღეს და აღარ დაუბრუნებიათ. ეს ისეთი დაუდევრობაა, რომელიც დანაშაულობას უდრის. მაგრამ ჩვენ მიიღო არა გვეჭრა, რომ ეს ასეა. ამიტომ წინადადებას ვაძღვეთ გამგობას, გვიპასუხო: მართალია ეს ცნობა თუ არა.

ბნ ჩხან-ლის საქუარადგომი

ბ. ჩ.—ლი ჩემთვის გაუგებარ და უცნაურ სავეფელარს მიცხადებდა მის წინაშე თურმე სამი დანაშაულობა ჩამიდგინა. პირველი დანაშაულობა მდგომარეობს იმაში, რომ მე „შეთანხმების იმედს“ დაწერის დროს, სადაც ვეკამათებდი ბ. ჩ.—ლს, მხედველობაში არ მიმიღია ის წერილები, რომელნიც ბ. ჩ.—ლი დაუწერია ლ. დარჩიშვილის წინააღმდეგ. (ჩემზე ადრე ლ. დარჩილი ეკამათებოდა ბ. ჩ.—ლს). მეორე დანაშაულობა ჩემი თურმე ისა ყოფილა, რომ მე სიყვარულზე ჩამიდგინა და დამიბანჯრებია დედა აზრი ბ. ჩ.—ლის წერილებისა ეროვნულ საკითხის შესახებ. ხოლო მესამე) იმ. „სახალხო საქმე“ № 2.

შთაბეჭდილებას ახდენდა. მოწოდებებს ბეჭედიანა ეტყობოდა. 1909/10 წ. ორი განყოფილება იყო. სკოლის დათვლიერების დროს მოწოდებებს საკმარისი ცოდნა გამოუჩინათ ყველა. საგანში. სასწავლო ოთახის შესაკეთებლად გამგობამ 123 მანეთი დახარჯა.

კვლამშობის სკოლაში 1909 წ.
სამი განყოფილება იყო და სწავლა იქ წესიერად ყოფილა დაყენებული, მხოლოდ რევიზორის შეუნიშნავს, საწერი მასალა არ ყოფილა ისეთი, რომ ზავსებებს მერე შედგებოდა ჰქონდათ, დამოუკიდებელი აზროვნება გამოეჩინათ.

გამარების სკოლა 1909 წელს
ვრალია სამწუხარო სურათს წარმოადგენდა სწავლა-აღზღის მხრით. სკოლის ჩამოკვეთების მიზეზი, რევიზორის სიტყვით, მასწავლებელი იყო, რომელიც დაუყოვნებლივ და თხოვნილ იქნა.

გიორგიშინდის სკოლაში 1910 წელს
საქმე რიგინად ყოფილა დაყენებული, რასაც რევიზორი მასწავლებლის მუყაითობით ჰხსნის.

ნავთლუღის სკოლა. სკოლა გაიხსნა 1909 წლის 5 დეკემბრისთვის. სკოლაში იყო ორი განყოფილება, სწავლა-აღზღის საქმე სკოლაში წესიერად იყო დაყენებული და წლის ბოლოს მოწოდებებზე ყველა საგნებში საკმარისი ცოდნა გამოიჩინეს. სკოლის საქმის წესიერად წარმოებას მეტად უშლის ხელს უსასხრობა. სკოლის შენახვა და ნივთიერი საშუალების გამოჩენა ადგილობრივ არჩეულმა სამარცხველმა მიიღო თავის თავზე და საზოგადოება მხოლოდ

მე ჩემი დანაშაულობა ის არის, რომ დედამდე პასუხი არ გავციელებ. ჩ. ლ. მის კრიტიკულ წერილებზე და „შეთანხმების იმედს“ შეუსწორებელი მოვითავსე ჩემს ნაწერთა კრებულის პირველ წიგნში.

ამაზე უნდა მოვახსენო ბ. ჩ.—ლს შემდეგ. სხვა და სხვა მასალების შესწავლის დროს ბ. ჩ.—ლის წერილებსაც ვაგვეცანი და დავაფასე ისინი ისე, როგორც შემძლო და როგორც შესაძლოა. ამასთანავე დავაფასე შემძლებისდაგვარად ლ. დარჩიშვილის წერილებიც. ამ ორ ნაწერ-მოვება შორის უპირატესობა მივეცო ლ. დარჩილს წერილებს. ეს მე ჩავიხინე არა დამთავრებულად, არამედ ჩ. ლის წერილების შესწავლის შემდეგ. ასე რომ ჩემთვის სრულიადაც არ იყო სიყვარულად იმ პოეტისად განხილვა, რომელიც გამოვითა ჩ. ლის წინააღმდეგ. მე რომ ხელში ბ. ჩ.—ლის წერილები არა მკეროდა და მის შესახებ აზრი ლ. დარჩილს ნაწერ-მოვებიდან შემდგინა, კიდევ შესძის, აშკარა ბრალდებას ექნებოდა საფუძველი. მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. ლ. დარჩილს დამოუკიდებელი შევადგინე აზრი ჩ. ლის ნაწერებზე ღირსება-ნაყოფიერებაზე და თუ ჩემი აზრი დახსლოვებით მივაგვდა ლ. დარჩილს აზრებს ამავე მწერლის შესახებ, ეს ვიჭორებ სრულიადაც არ მავალბებოდა ამეკრებდინა „შეთანხმების იმედს“ ბ. ჩ.—ლის ლ. დარჩილს წინააღმდეგ მამართლულ პოლიტიკურის წერილებით.

მეორე ბრალდების შესახებ უნდა ვსთქვა, რომ მე ბ. ჩ.—ლის წინაშე არივითარი სიყალბე არ ჩამიდგინა. შესაძლებელია, ავტორის აზრი ისე ვერ გავიგე, როგორც მას თვითონ ესმის თავისი აზრი, ხოლო ეს სიყალბე კი არ იქნებოდა ჩემის მხრივ, არამედ შეცდომა. სიყალბე უზნეო მოტივს ჰგულისხმობს, შეცდომა კი სრულიად არ ჰქონავს ზნეობას. ასე რომ, აქ თუ რაიმე დანაშაულობა მიმიძღვის, ეს უნდა იყოს შეცდომა და არა სიყალბე.

მესამე ბრალდება, — რატომ ანგარიში არ გაუწიე ბ. ჩ.—ლის საპასუხო წერილებს და „შეთანხმების იმედს“ შეუსწორებელი და უსხოლიოდ მოვითავსე ჩემს წერილში, — თიკოს ანგარიშ ვასწავნია. მაგრამ უნდა ვსთქვა შემდეგი. არსად არ მიუქვამს, რომ ხსენებულ საპასუხო

მკითრეოდენ დახმარებ. ს. უწყვედა. მაგრამ ადგილობრივი სამხრუნველო ვერ აღმოჩნდა ენერგიანად მოთავე ამ საქმისა და სკოლა ამის გამო დიდ განსაცდელში ჩავარდა. მასწავლებლებს (სკოლაში ორი მასწავლებელი) თვურად 20 მანეთს აძლევდნენ და ამ მკითრე გამაგრის გადახდაც კი ვერ შესძლეს. მოწოდებულ ქალბატონ სკოლაში ხელსაქმისა დასწავლან. ეს საგანი, რევიზორის სიტყვით, ძლიერ კარგად არის დაყენებული. გამგობამ, რევიზორის მოხსენების განხილვის შემდეგ, ნავთლუღის სკოლის მასწავლებლებს ხარჯთაღრიცხვაში შეტანილს ხარჯის მარეშე შედამოქცე მისცა ოცი (20) მანეთი თითო და მასთან აღძრა შეუადგომლობა ქალაქის თვითმმართველობის წინაშე ნავთლუღის სკოლისათვის დახმარების გაწვევის შესახებ. ქალაქის თვითმმართველობამ აღუთქვა საზოგადოებას წლიურად 500 მანეთი. ამის იმედით გამგობამ სკოლა გადაიტანა უკეთეს შენობაში, რაშიც იხდის წლიურად 120 მანეთს და ცდილობს ამ სკოლის საქმეების გაუმჯობესებას.

1910 წელს გამგობამ ვერ მოახერხა რევიზორი მოეხდინა კავკასიისა, ბაქოსი, წინარებისა, ყალაშშიისა და გამარტის სკოლებში; ვერ მოახერხა აგრედვე დათვალიერების შემდეგ ბიბლიოთეკების მარტყოფისა, ქარელისა, ქვემო-ქალისა, ახალციხისა, უდისა, ხონისა, ტობანიერისა, მთხოვისა, ქვიტირისა, ჩოხატაურისა, გომახურისა, მუხუდისა, ქრებლოსი, ძვერისა და ბორჯომისა; აგრედვე განყოფილე-

წერილებს ანგარიში არ უნდა გაუწიო. მართალია, დედამდე პასუხი არ გამოცხად. მაგრამ პასუხი არც ბ. ლეონოვის მიმართ. ეგესობებით, ბ. ლეონოვს შევადგინე და ამტკიცებდა, რომ ანგლისის საერობო თვით-მმართველობას პოლიტიკური უფლებები აქვს მიანიჭებული.

ყველა ამაზე არ გამოცხადებულა, რადგან სხვა დრო დადგა და მოსახერხებელი მომენტი აღარ იყო ამ საგანზე საუბრისთვის. დღესაც როგორც დაწყობილი მაქვს ეს წერილები და იმედს არა ვკარგავ, რომ ამ საგანს ისევე დავებრუნდები და განვავტობ მის შესახებ სჯა-ბაას. ჩვენი კამათი არც დამთავრებულია, არც დამოლოგებული და აქონიას სრული იმედი ბ. ჩ.—ლს, რომ თუ გარემოებამ ხელი არ შემოშალა, არ დავიზარებ და განვიხილავ იმ წერილებს და მასალებს, რომელნიც დედამდე განუხილველი დამჩა; რაც უნებუნა იმას, თუ რატომ დაგვებდნენ „შეთანხმების იმედს“ შეუსწორებელი, ეს ვასაგები ხდება ზემოდ ნათქვამიდან. რადგან განზრახული ჩემი ნაწერების გამოცემა, საქორად არ მიმაჩნია ამ ნაწერებს შესწორება. თუ რაიმე გამოითქვებოდა და მხედველობაში არ მიმიღია, შემდეგ ვი გაავსწორებ. ჯერ ხნობით კი მე არა ვხედავ არავითარ საქორებას ჩემი აზრები ამ საკითხში გადავკეთო და შევასწორო. მით უფრო, რომ აღნიშნულ მასალების გაცნობამ დამარწმუნა, რომ არც მომავალში მომიხდება რაიმე არსებით ცვლილებას შეტანა ჩემს აზრებში ეროვნულ საკითხის შესახებ.

არჩილ ჯორჯაძე.

ტყ ქალაქის საბჭო

18 აპრილი.
კრებებს თანამდებობის ქალაქის მოურავი ა. ი. ხატისოვი.
წარსულ კრების ოქმის წაკითხვისა და დამტკიცების შემდეგ ხმონებმა ფეხზე აღამოთ პატივი სცეს განხილვებულთა: ხმონებ ნაყოფი ა. გ. იმინოვის სხოვანს. უკანასკნელმა, როგორც ვიცით, ტფილისის უნივერსიტეტს ანდერძით 50,000 მანეთი დაუტოვა, ამას გარდა დასტოვა 25,000 მანეთს სხვა და სხვა საქველმოქმედო საქმისათვის.

ამის შემდეგ საბჭომ, თანახმად ქალაქის გამგებობის მოხსენებისა, დაადგინა: 1) თანაგრძობა გამოუცხადოს 3. ი. ზაინოვის ნათესაეთ, 2) ქალაქის ბანი: ბაქოსი, კავკასიისა, ხონისა, თელავისა, სოხუმისა და ფოთისა. გამგებობა აზრად ჰქონდა საკვირაო სკოლების დაარსება, მაგრამ ეს საქმე არ მოხერხდა, რადგანაც დირექციამ მოითხოვა, ამ სკოლებში სწავლება რუსულ ენაზე უნდა სწარმოებდეს.

არ მოხერხდა აგრედვე მასწავლებლობისთვის კურსების გამართვა, რადგან გამგებობას მთავრობამ ისეთი პირობები დაუდო, რომ გამგებობამ მოუხერხებლად სცნო კურსების გამართვა.

საზოგადოების გამგებობას ძლიერ უჭირს თავის სკოლებისათვის რაიგონი მასწავლებლების ზოგნა. ამის ერთი მიზეზთაგანი გამაგრის სიმკირება და მასწავლებელი დირექციის სკოლებში შედარებით მეტს გამაგრის იღებს ვიდრე ჩვენს სკოლებში. ამის გამო, ცოტად თუ ბევრად რიგინი მასწავლებლები ჩვენს სკოლებშია გადადგინდნენ დირექციის სკოლებში და ზოგჯერ შუა წლებში სტოგებენ სასწავლებელს, რაც მასწავლებლის ზოგნა მეტად ძნელია. ამ მოვლენის თავიდან ასაცილებლად გამგებობას სასურველად მიანჩია მიუშობოს გამაგრის იმ სკოლის მასწავლებლებს, რომელთაც საზოგადოება პირდაპირ თავის ხარჯით ინახავს. გამგებობის აზრით საჭიროა ამ სკოლების ახლად მიწვეულ მასწავლებლებს დაენიშნოს თვეში არა ნაკლებ 35 მანეთისა და ყოველ ხუთი წლის სამსახურის შემდეგ წლიურად 60 მანეთი დაეუქვოდეს.

გამგებობას საჭიროდ მიანჩია, მიწვიოს საზოგადოების სკოლებისა

ქის გამგებობის წევრის უკლებლივ დატყობნ განხილვის დამარცხებას და მ) ამასთანავე გვირგვინით შეამკოს მისი კუბო.

როგორც ვწერით, ადრეულია შეუადგომლობა იმის შესახებ, რომ ტფილისში მოწვეულ იქნას კრება ქალაქის ქალაქების მოურავებისა და ზაისის ქირის წინააღმდეგ ზომების შესამუშავებლად. ქალაქის საბჭომ მოიხსნა ეს და დაადგინა, კრების მოსაწვევე ხარჯების დასაფარავად 500 მანეთი გადაიღოს ქალაქის თვითმმართველობის თანხიდან. საბჭომ მოიხსნა ამის შემდეგ სიტყვიერი მოხსენება ქალაქის მოურავის ა. ი. ხატისოვისა პეტერბურგში მის მოგზაურობის შესახებ. მოხსენებელი შეეხო ოთხს საკითხს: ერთის შემოღებას კავკასიაში, კავკასიის უნივერსიტეტს, კავკასიის უღელ-ტყილის რკინის გზას და ტფილისის უნივერსიტეტ-ტელეგრაფის განყოფილებათა სიმკირეს. როგორც მკითხველთა თაგის დროზე ვაუწყებ, კავკასიაში ერთის შემოღების საკითხს პეტერბურგში თანაგრძობით არ ეცილებიან და მის ნაადრევობას იმით ასაბუთებენ, რომ კავკასიის ეროვნებათა შორის დამოკიდებულება გამწვავებულია, ხალხი ღელავს და ამას გარდა ოჯახური დამოკიდებულება ისე არა უღელ-დარულია, რომ ცენზის გამორკვევაც კი შეუძლებელია. სტოლიანის ა. ი. ხატისოვისთვის ისიც უთქვამს, კავკასიის ნაკლებად ვიწრობა.

ტფილისის მომავალ უნივერსიტეტის მდგომარეობა მკითხველებმა უკვე იციან, ამიტომ მის შესახებ სიტყვას აღარ ვაგვარებებ. აღნიშნავთ მხოლოდ, რომ მისი ჩქარა გახსნა მთლად დამოკიდებულია ფინანსურ მხარზე.

კავკასიის უღელ-ტყილის რკინის გზის საკითხი ჯერ კიდევ გამოურკვეველია. ამ გზას მეტრქედ ჰყავს შვიის ზღვის რკინის გზა. უღელ-ტყილის გზას პეტერბურგში უპირატესობას (ხოლოდ სტრატეგიული მხრით აძლევენ. ასე თუ ისე ამ საკითხს საბოლოოდ საუწყებთა შორის ოთხობრი გამაგრკვევს, რომელიც ამთვის ბოლო რიცებში მოხდება პეტერბურგში.

ტფილისის უნივერსიტეტ-ტელეგრაფის განყოფილებათა გახსნის თაობაზე ა. ი. ხატისოვი ფოსტა-ტელეგრაფის მთავარ-სამმართველოს უფროსთან ყოფილა, რომელსაც უთქვამს, 1913 წლის ხარჯთაღრიცხვაში 400,000 მანეთი არის შეტანილი ტფილისის სხვა და სხვა უნივერსიტეტ-ტელეგრაფის განყოფილებათა დასაარსებლად.

მოკლე ხანში ასეთი განყოფილება მხოლოდ სოლოლოვსა ვერასა და ვაგზალზე გაიხსნება. საბჭომ მოიხსნა აგრედვე მოხსენება სასანიტარო სამკურნალო ინსტი-

ტისა, ბიბლიოთეკებისათვისა და საზოგადოდ სწავლა-განათლების საქმისთვის პირდაპირი მეთვალყურე, რომელსაც 1,200 მან. წლიურ ჯამაგარედ უნდა მიეცეს და 600 მან. საჯაროდ. ეს ჯამი გამგებობამ უკვე შეიტანა 1911 წლის ხარჯთაღრიცხვაში.

წიგნთ-საცავი და მუზეუმი:
1909 წლის დამდეგ წიგნთ-საცავი კატალოგი იყო ქართული დამბეჭდილი წიგნი 3,146 და ხელთ-ნაწერი 1724 ც., სულ 4,870 და უცხო ენაზე ნაწერი და დამბეჭდილი 2,355. წლის განმავლობაში მიემატა ქართული დამბეჭდილი 30, ხელთ-ნაწერი 20 და უცხო ენაზე 115, სულ წლის დამდეგს იყო: ქართული დამბეჭდილი 3,176 წიგნი, ხელთ-ნაწერი 1,744 და უცხო ენაზე ნაწერი და დამბეჭდილი 2,470. 1910 წლის განმავლობაში მიემატა ქართულს დამბეჭდილს 216, ხელთ-ნაწერებს 84 და უცხო ენაზე დაწერილს და დამბეჭდილს 48. ისე რომ 1910 წლის ბოლოს იყო: ქართული ხელთ-ნაწერი 1828, და დამბეჭდილი წიგნები 3392 ც. და უცხო ენაზე დაწერილი და დამბეჭდილი 2518 ც. წიგნებს და ხელთ-ნაწერებს გარდა საზოგადოებას აქვს ბლომად ძველი ფული, სურათი და არქეოლოგიური ნივთი.

1909 და 1910 წელს საზოგადოების წიგნთ-საცავი და მუზეუმ-მა კიდევ მიიღო შეწირულება.

ქართის სტეფანოვისა, რომელიც პეტერბურგში მომადარ ხოლორის საწინააღმდეგო კრებაზე იყო. ვაგზალ-ნილი კრებას სპიროდ დაუნახავს, რომ სახელმწიფომ საქაო ფული გადასდეს ამ სწთან საბრძოლველად და ამასთანავე აღუნიშნავს, რომ რუსეთში ხოლორისთან ბრძოლა შეუძლებელია, სანამ კავკასიისა, იმერ-მთავრის მხარეს, ციმბირისა და ასტრახანში ერობა არ იქნება შემოღებული.

დასასრულ საბჭომ მიიღო ქალაქის გამგებობის მოხსენება: აღიძრას შუამდგომლობა, რათა იმ ფულის ნახევარი, რომელიც ტფილისის ქალაქის თვითმმართველობამ ხოლორისა და მავკირთან ბრძოლაში დახარჯა, ხაზინამ გადაიხადოს. ტყ. ქალაქის თვითმმართველობამ ხოლორისთან ბრძოლაში სულ 68,000 მანეთი დახარჯა.

20 აპრილი

წარსულ საუკუნის პირველ ნახევრის განმავლობაში ჩვენი ექიმები ამტკიცებდნენ, რომ საცა ციკე-სხელები და უფერი მჭინვარებენ, იქ ქლექი ვერ ეირობს; ციკე-სხელებით სახელ-განაიქმულ ქუთაისის გვერნიაში იმ დროს ქლექიანის სანთლით ეტებდნენ და ვერ ზოულდებდნენ. დრონი იცვალნენ, დღეს ქუთაისის გვერნიაში ორივე სენი უთვალავ მხევერს იწირავს ყოველ წლივ. ყოველ ქართან კარგად შეგნებული, გონივრული მოწყობის ხელმძღვანელობა საქორა. ამ აზრით ხელმძღვანელობა კავკასიის მკურნალთა საზოგადოება, როცა არსებდა ქლექიან მებრძოლ საზოგადოებას 2 მაის 1903 წელსა.

1904 წელს ხსენებულმა საზოგადოებამ ტფილისში მოიწვია დოქტორი ბლუმენტალი და გამართა ქლექიან შესახებ საჯარო ლექციები და გამოუენა. ჩვენი საზოგადოება დიდის აღფრთოვანებით მიეგება ლექციების მკითხველებს და გასოფენას. 1905 წლიდან 1909 წლამდე მიმკედნარებული საზოგადოება თუცა არსებობდა, მაგრამ ხმის ვერ იღებდა სხვა და სხვა მიზეზებისა გამო. 1909 წელს გადვიტებულია და განახლებულია ქლექიან მებრძოლ საზოგადოებას კრებამ დაადგინა დაარსოს ქლექიანთათვის თავშესაფარი მთა ალაგას. არჩეულ იქნა ამას-თემანი, როგორც ძველადგანვე ქუბული ქლექიანთა სადგური. საზოგადოება თავ-კამოღებით შეუდგა საშუალების მოპოვებას სანატორიუ-

კულაბებთ:—1909 წ.: 59 მან. 84 კაბ., 1910 წელს—94 მან. 6 კაბ. 3) სხვა-და-სხვა შემოწირულება: 1909 წ.—3,796 მან. 12 კაბ., 1910 წელს—4,702 მან. 77 კაბ. 4) საქველმოქმედო ბაზრის შემოსავალი 1909 წელს—1,263 მან. 38 კაბ. 5) საქველმოქმედო წაკამოღებების შემოსავალი: 1909 წელს—130 მან. 76 კაბ., 1910 წელს—327 მან. 93 კაბ. 6) წიგნების ვაჭრობის მოგება: 1909 წ.—3,900 მან. 34 კაბ., 1910 წ.—4,640 მან. 13 კაბ.

8) თანგი სარგებელი: 1909 წ. შენახულის ფულისა 530 მან. 05 კაბ., ბ) სახელდახლო ანგარიშისა სასოფლო-სამეურნეო საურთიერო ნივთის საზოგადოებიდან 287 მან. 21 კაბ. გ) სარგებლიანის ქალაქ-დებისა და სახელმწიფო ბანკის რენტისა 1002 მან. 25 კ. სულ 1819 მან. 51 კაბ. 1910 წ. ა) შენახული ფულისა 617 მან. 53 კაბ., ბ) სახელდახლო ანგარიშისა სასოფლო-სამეურნეო ბანკიდან 200 მან. 70 კაბ., გ) სარგებლიანის ქალაქ-დებისა და სახელმწიფო ბანკის რენტისა 1029 მან. 57 კაბ., სულ 1847 მან. 80 კ.

9) სკოლებისა და ბიბლიოთეკების შემოსავალი: 1909 წ. საზოგადოების შემოსავალში ჩაირიცხა აგრედვე იმ ფული, რომელიც შემოსავლიან სკოლების კომიტეტებს და ბიბლიოთეკების გამგებებს; კავკასიის სკოლის კომიტეტს 4610 მან. 13 კაბ., ბათონის სკოლისსა 4583 მან. 18 კაბ. ტფილისის II სახ. ბიბლიოთეკის 393 მ.

მის ასეგებოდა. ერთის წლის განმავლობაში შეგროვა 60,000 მანეთად, შეიძინა რუსეთის ადგილი ამასთუმის ფულადი „არაზინ-ლოში“, —ამხადებს ჰლანსა და „შეუდგება შენობის აგებას. განზრახულია შენობა სამოქის ავადმყოფისათვის ზამთარ-ზაფხულში სამყოფად, ამას გარდა საზაფხულოდ იქნება თავშესაფარი 30 ავადმყოფისათვის. თუ საზოგადოებას ბედმა გაუღიმა, მას სურს იქონიოს ადგილი 200—300 ავადმყოფთათვის. ეს შესაძლებელი იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ საზოგადოებას დევმარებით საშუალების მიწოდებით. ამისათვის, იმედი, არაგინ არ დიოხარებს ერთი წლის შაურის ან ერთი აზრის გადადგებას ამ რთულ და დიდად სასარგებლო საქმისათვის. ქლექიან ბრძოლა ძნელია, მაგრამ შესაძლებელია, თუ სახელმწიფო განათლებულია და ცდილობს ყოველის საშუალებით ხელი შეუწყოს გაქორცვულთ. ამის მაკალით ვხედვთ ინგლისში და გერმანიაში, სადაც ქლექიან ბრძოლა დიდის გამარჯვებით მიმდინარეობს. იქ, სადაც სახელმწიფო უკან ჩამორჩენილია, მოწინავე საზოგადოებამ უნდა თავს იდგას მძიმე მოვალეობა და ნაზღვიო წინამძღვრობა გაუწიოს საზოგადოებას. კაცობრიობის მტერთა შორის ქლექს პირველი ადგილი ეკუთვნის, ამისათვის ყოველი განათლებული მამულის შვილი ვალდებულია რთოაც შეუდგოს, იმით დაეხმაროს ამ ქირთან მებრძოლ საზოგადოებას.

ქურნალი.

დევნებები

(მეტრე. დეკემბრის საკანონისაგან) 18 აპრილი.
სახლმარ-ბარბიდ.
გონკონი. წინაქეობა იტყობინება, აუხეუბულებს მგრედულებს მხარე მისცეს და შეგრთუბულო ძალით უჯყო, სანში და ბაიშუ აიღეს და ფაშახანსთან მთავრობის ჯარს შეეპაძალენა. წინაქეობის კონსინეკამ აუხეუბულო სრად აუტესა და 200 კაცი მოუყადა. ტყეპკრაფი შეგრეუბულოა.

ტანური. 7 მარჯს ფეგში მასუა ყოდაგ აესტრეადი და ჯარში შესუა სდამება, მაგრამ უარი ეთქვამთ და აესტრეად მისიას რწვეთ ქაქაქიან გასუა, მაგრამ რსქაშაში დაუტესა-ღებათ.

ტფილისის III სახ. ბიბლიოთეკის 209 მ. 40 კ., ახალციხის—100 მ. 55 კ., ხონის—340 მ. 57 კ., ყვირილის—162 მ. 39 კაბ., მათხოჯის—103 მან. 45 კ., მუხურის 4 მ. 50 კ., ტფილ. ავკლის ქუჩის—355 მან. 03 კ., მუხიანის—80 მ., ქვიტირის—93 მ. 63 კ., ჩოხატაურის 82 მ. 67 კ., კულაშის 137 მ. 66 კ. და ქარელის 43 მან.

სულ შემოსავალი იყო 24,896 მ. 60 კ., გასავალი 27,212 მ. 37 კ. გადამეტებული ხარჯია 2815 მან. 77 კაბ.
1910 წ. შემოსვლია: კავკასიის სკოლის კომიტეტს 6685 მ. 03 კ., ბათონის სკოლის კომიტეტს 4884 მან. 93 კ., ტფილ. III ნაძალადევის ბიბლ. 234 მ. 60 კ., ტფ. ავკლობრის ბიბლიოთეკის 234 მ. 83 კ., დიდი-ჯიხიანის—303 მ. 33 კ., ბაქო—99 მან. 42 კაბ., ახალციხის 858 მ. 67 კ.
სულ შემოსავალი იყო 30,333 მ. 15 კ., გასავალი 28090 მ. 64 კ., გადამეტებული შემოსავალი არის 2242 მ. 51 კ. აქედან 209/0—448 მან. 50 კაბ. მიემატა სათავადიგო თანხას, დანარჩენი 800/0—1794 მ. 01 კაბ. სახარჯოს.
ზალანის 1 ინგრიხათვის:
აქტივი უდრის: 1909 წელს—107,197 მ. 51 კაბ., 1910 წ.—116,669 მან. 38 კაბ. პასივი: 1909 წ.—107,197 მ. 51 კაბ., 1910 წ.—116,669 მ. 38 კაბ.
სავარაუდო ხარჯთაღრიცხვა 1911 წლისათვის უდრის 11,660 მ. 13 კ. შინაისი სარევიზო კომისიის მოხსენებისა, რომელიც წლიურ

